

Avrupa Yeşil Mutabakatı ve 55'e Uyum Paketi: Sosyo-Teknik Geçişte Türkiye için Riskler ve Fırsatlar

The European Green Deal and the Fit For 55 Package: Risks and Opportunities for Türkiye in the Socio-Technical Transition

ÖZET

Avrupa Yeşil Mutabakatı, Avrupa Birliği'nin 2050 yılına kadar karbon nötr olma hedefini temel alan oldukça kapsamlı sürdürülebilirlik stratejilerinden biridir. Bu hedefe ulaşmada Fit for 55 paketi, sera gazı emisyonlarının 2030 yılına kadar %55 oranında azaltılmasını amaçlayan yasal düzenlemeleri içermektedir. Yeşil dönüşüm olarak ifade edebileceğimiz ilgili süreç yalnızca Avrupa Birliği'ne üye ülkeleri değil Türkiye gibi hem birliğe aday olan hem de bölgeyle ticari ilişkileri yoğun olan ülkeleri de doğrudan etkilemektedir. Çalışmanın amacı, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Fit for 55 paketini, AB'nin ilgili politika ve düzenlemeleriyle birlikte ortaya koymak ve Türkiye açısından bir sosyo-teknik geçiş olarak ilgili dönüşüm sürecine ilişkin risk ve fırsatları incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Yeşil Mutabakatı, 55'e Uyum Paketi, Sürdürülebilirlik, Sosyo-teknik Geçiş, Türkiye.

ABSTRACT

The European Green Deal is one of the European Union's most comprehensive sustainability strategies, grounded in the objective of achieving carbon neutrality by 2050. In pursuing this goal, the Fit for 55 package encompasses a set of legislative regulations aimed at reducing greenhouse gas emissions by 55% by the year 2030. The green transition process, which could be defined as the EU's broad transformation toward sustainability, directly affects not only EU member states but also countries maintaining extensive trade relations with the region such as Türkiye, which is also a candidate state for EU membership. This study aims to examine the European Green Deal and the Fit for 55 package within the framework of relevant EU policies and regulations, and to analyze the associated risks and opportunities of the transformation as a socio-technical transition for Türkiye.

Keywords: European Green Deal, Fit for 55, Sustainability, Socio-technical Transition, Türkiye.

GİRİŞ

Küresel iklim değişikliği, günümüzde yalnızca çevresel değil aynı zamanda ekonomik ve politik bir dönüşüm meselesi haline gelmiştir. Sanayi Devrimi'nden bu yana artan sera gazı emisyonları dünya genelinde sıcaklık artışını hızlandırmıştır. Bu durum enerji üretiminden sanayiye, ulaşımdan tarıma kadar tüm sektörlerde köklü değişimleri zorunlu kılmıştır. Avrupa Birliği (AB), bu sürece yanıt olarak 2019 yılında Avrupa Yeşil Mutabakatı AYM (European Green Deal) adlı kapsamlı bir stratejik çerçeve benimsemiştir. Bu politika, 2050 yılına kadar karbon nötr bir kıta olma hedefi doğrultusunda ekonomik büyümeyi kaynak kullanımından ayırtırmayı ve sürdürülebilir bir kalkınma modelini oluşturmayı amaçlamaktadır (European Commission, 2019a).

AYM'nin somut uygulama boyutunu oluşturan Fit for 55 (55'e uyum) paketi, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının 1990 seviyelerine kıyasla en az %55 oranında azaltılmasını hedeflemektedir. Bu kapsamda enerji verimliliği, yenilenebilir enerji payının artırılması, karbon fiyatlandırma sistemlerinin genişletilmesi ve SKDM-Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM, Carbon Border Adjustment Mechanism) gibi araçlar yürürlüğe girmiştir. Bu girişimlerle AB sadece kendi sınırları içinde değil ticaret ilişkisi bulunan ülkeler üzerinde de dönüştürücü bir sürece girmiştir (European Commission, 2021a). Türkiye, AB'nin en büyük ticaret ortaklarından biri olarak bu dönüşümden doğrudan etkilenmektedir. Dolayısıyla AB politikalarındaki değişimler Türk işletmeleri açısından hem zorlayıcı bir uyum süreci hem de yeni rekabet fırsatları anlamına gelmektedir.

Türkiye, bu süreçte bir yandan karbon yoğun üretim yapısının dönüşümüyle karşı karşıya kalırken diğer yandan yeşil finansman, enerji verimliliği ve sürdürülebilir ihracat alanlarında önemli fırsatlar elde etme potansiyeline sahiptir. Son yıllarda Türkiye'de bu dönüşüme yönelik çeşitli kurumsal gelişmeler söz konusudur. Bu çalışma, AYM ve Fit for 55 paketini kavramsal açıdan inceleyerek söz konusu sürece dair ulusal düzenlemelerin yolunu (path) ortaya koymakta; Türkiye'deki sektörler ve işletmeler için risk ve fırsatları incelemektedir.

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI

AB, 1980'li yıllardan itibaren çevre politikaları alanında çeşitli adımlar atmış, çevresel koruma ile sosyoekonomik refahın birlikte ele alındığı kapsamlı politika yapıları oluşturmuştur. AB'nin çevre politikaları, enerji arz güvenliği,

Elif Kocagöz¹

Cennet Yılmaz²

[How to Cite This Article](#)

Kocagöz, E. & Yılmaz, C. (2026). Avrupa Yeşil Mutabakatı ve 55'e Uyum Paketi: Sosyo-Teknik Geçişte Türkiye için Riskler ve Fırsatlar. *International Academic Social Resources Journal*, 11(2), 221-230. (e-ISSN: 2636-7637).

DOI:

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19786463>

Arrival: 26 December 2025

Published: 28 April 2026

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye, ORCID: 0000-0001-9575-1664

² Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye, ORCID: 0000-0003-3483-8090

kaynak verimliliği ve biyolojik çeşitliliğin korunması gibi temel sürdürülebilirlik eksenleri etrafında şekillenmiştir. AB'nin çevre politikaları yalnızca bölgesel düzeyde değil, küresel ölçekte de etkili olmuştur (Almeida et al., 2023). 1992'de kabul edilen ilk iklim değişikliği stratejisi ve 1996'da belirlenen "küresel sıcaklık artışı sanayi öncesi döneme göre 2°C ile sınırlama" hedefi, AB'nin iklim diplomasisindeki kararlılığını ortaya koymuştur. 2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Kyoto Protokolü'nden çekilmesine rağmen AB'nin protokolü yürürlüğe sokmak için gösterdiği çaba, ilgili çabaları kurumsallaştırmıştır (Parker et al., 2017).

2020'li yıllara gelindiğinde Covid-19 pandemisi sonrasında yaşanan ekonomik durgunluk, AB açısından yeşil dönüşümün yalnızca çevresel değil aynı zamanda ekonomik bir etken olarak da değerlendirilmesine yol açmıştır (Sikora, 2021). Kısaca örneklendirilen bu gelişmeler silsilesi, 1987 tarihli Tek Avrupa Senedi ile çevre korumasının Birlik düzeyinde yasal bir temele kavuşmasından başlayarak son dönemin önemli başlıklarından biri olan AYM'ye kadar uzanan bir dönüşüm sürecinin işaretlerindedir (Eckert & Kovalevska, 2021). AYM, 11 Aralık 2019 tarihinde Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen tarafından açıklanmış ve Komisyon'un amiral gemisi politikası olarak ilan edilmiştir (Rusche & Schaefer, 2024). Frans Timmermans liderliğinde hazırlanan bu strateji, Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanmış ve Avrupa İklim Yasası ile hukuki zemine taşınmıştır (Almeida et al., 2023).

AYM, AB ekonomisini rekabetçi, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya dönüştürmeyi hedefleyen yeni bir büyüme stratejisi olarak tanımlanmaktadır. Bu strateji, 2050 yılına kadar net sıfır sera gazı emisyonu yani iklim nötr hedefini yasal bağlayıcılığa kavuşturmayı ve ekonomik büyümeyi doğal kaynak tüketiminden ayırtırmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla AYM, AB'nin ekonomik büyüme modelini çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeniden tanımladığı bir resmi çerçeve mahiyetindedir. Bu çerçeve içeriği ve kapsamı itibarıyla yalnızca çevresel bir plan değil, enerji, sanayi, ulaşım, tarım, ticaret, biyoçeşitlilik ve finans gibi farklı politika alanlarını kapsayan çok boyutlu bir dönüşüm vizyonunu da ifade etmektedir (Bknz. Siddi, 2020; European Commission, 2019a; Grégory, Tagliapietra, & Bruegel, 2019).

AYM doğrusal ekonomi modelinden döngüsel ekonomiye geçişi merkeze almaktadır. Üretim ve tüketim süreçlerinde geri dönüşüm, yeniden kullanım ve atık azaltımını temel ilkeleri arasında yer almaktadır (Eckert & Kovalevska, 2021). AYM, sekiz ana politika alanı üzerine kurulmuştur. Bu politika alanları; iklim hedeflerinin yasal bağlayıcılığı, temiz ve güvenli enerjiye erişim, temiz ve döngüsel ekonomiye geçiş, enerji verimliliği düşük binaların yenilenmesi, sürdürülebilir sanayi politikası, biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir tarım uygulamaları ve akıllı ulaşım sistemlerinin yaygınlaştırılmasıdır (Bknz. European Council, 2025a; European Commission, 2021a; European Commission, 2019b). Bu alanlar, AB'nin ekonomik ve çevresel anlamda stratejik ve somut eylem yönelimini göstermektedir. Ayrıca AB'nin iklim hedefleri yalnızca Avrupa sınırlarıyla sınırlı değildir. Mutabakat aynı zamanda uluslararası ticaret, enerji güvenliği ve dış politika alanlarında da yenilikçi bir rol oynamaktadır. Özellikle SKDM gibi düzenlemeler küresel ticaret ilişkilerinde büyük etkilere yol açacak niteliktedir (Almeida et al., 2023). Dolayısıyla Yeşil Mutabakat AB için bir dış politika aracı niteliğindedir. Avrupa'nın küresel sera gazı emisyonlarındaki payı %10'un altındadır. Bu durum AB'nin iklim hedeflerini ancak uluslararası iş birlikleriyle anlamlı hale getirebileceğini göstermektedir. Bununla birlikte AB, iklim diplomasisi kapsamında yeni modeller ve yatırımlar geliştirerek küresel ölçekte çevresel yönetimi güçlendirmeye çalışmaktadır (Leonard et al., 2021).

Yeşil Mutabakat'ın asıl faktörlerinden biri olan Avrupa İklim Yasası (European Climate Law), AB'nin iklim nötrlüğü hedefini yasal zorunluluk hâline getirmiştir. Bu sayede politika yapımında öngörülebilirlik, hesap verebilirlik ve uzun vadeli yatırım güvenliği sağlamıştır. Aynı zamanda bu yasa Fit for 55 Paketi aracılığıyla 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının %55 oranında azaltılmasını hedefleyerek kısa vadeli bir yön de belirlemiştir (Erbach, 2021). Sürdürülebilir dönüşümün toplumsal kabulünü güvence altına alan Adil Geçiş Mekanizması ise (Just Transition Mechanism), fosil yakıtlara bağımlı bölgelerde ekonomik ve sosyal dirençliliği güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu mekanizma, yeniden beceri kazandırma, bölgesel kalkınma ve finansal destek programlarıyla yeşil dönüşümün adil biçimde gerçekleşmesine katkı sunmaktadır. AB'nin piyasa temelli iklim politikalarının temelini oluşturan Emisyon Ticaret Sistemi (ETS), kirleten öder ilkesine dayalı olarak karbon fiyatlandırması yoluyla işletmelerin düşük karbonlu üretim teknolojilerine yönelmesini teşvik etmektedir. Sınırda Karbon Düzenlemesi ise küresel ölçekte karbon kaçacağını önlemeye yönelik olarak tasarlanmıştır. İthal ürünlerin üretimi, taşınması, montajı sırasında salınan karbon miktarına eşdeğer mali bir yükümlülük getirmektedir. Bu sayede rekabet eşitliğini sağlamayı ve küresel emisyon azaltımını desteklemeyi amaçlamaktadır (Bknz. Çelik, 2025; Rusche & Schaefer, 2024; Fetting, 2020).

Yeşil Mutabakat'ın kaynak verimliliğine dayalı üretim anlayışını destekleyen Döngüsel Ekonomi Eylem Planı ise, ürünlerin dayanıklılığını, yeniden kullanımını ve onarımını teşvik ederek ekonomik büyümeyi doğal kaynak kullanımından ayırtırmayı hedeflemektedir. (European Council, 2025a). Bir diğer stratejik girişim ise 2030 için Biyoçeşitlilik Stratejisidir. Strateji, Avrupa'nın kara ve denizlerinin en az %30'unun koruma altına alınmasını, pestisit ve gübre kullanımının azaltılmasını ve bozulmuş ekosistemlerin onarılmasını öngörmektedir. Bu strateji, doğa temelli çözümlerle iklim değişikliğiyle mücadele, gıda güvenliği ve ekosistem hizmetlerinin güçlendirilmesine katkı sunmaktadır (European Commission, 2020a). Biyoçeşitlilik stratejisiyle paralel şekilde geliştirilen Çiftlikten

Sofraya stratejisi ise üretimden tüketime kadar sürdürülebilirliği teşvik eden bütüncül bir gıda politikası çerçevesidir ve gıda sistemlerini iklim nötrlük, adil ticaret ve sağlıklı beslenme ilkeleri doğrultusunda dönüştürmeyi hedeflemektedir (European Commission, 2020b).

Bahsedilen dönüşüm süreçlerinin finansal altyapısı ise Sürdürülebilir Avrupa Yatırım Planı (Sustainable Europe Investment Plan-SEIP) aracılığıyla oluşturulmuştur. Plan, önümüzdeki on yılda en az 1 trilyon avroluk yeşil yatırımın harekete geçirilmesini amaçlamakta; kamu-özel sektör iş birliğini güçlendiren finansman mekanizmaları ve teknik destek araçlarıyla yeşil ekonomiye geçişi hızlandırmayı hedeflemektedir (European Commission, 2020c). AYM hedeflerine ulaşılabilmesi için kamu ve özel sektör kaynaklarının önemli ölçüde seferber edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Avrupa Yatırım Bankası'nın AB'nin İklim Bankası rolünü üstlenerek yeşil dönüşüm projelerine yönelik finansman olanaklarını genişletmesi söz konusudur. Ayrıca sistemin özel sermayeyi sürdürülebilir yatırımlara yönlendirecek mekanizmaları da teşvik etmesi öngörülmektedir (Grégory et al., 2019).

FİT FOR 55 PAKETİ

AB iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında tarihsel bir dönüm noktası olarak değerlendirilen AYM ile 2050 yılına kadar karbon nötr bir kıta olma hedefini benimsemektedir. Ancak bu uzun vadeli vizyonun gerçekleştirilmesi için kısa ve orta vadeli yasal, ekonomik ve sektörel dönüşüm araçlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda Fit for 55 Paketi, AB'nin 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını 1990 seviyelerine kıyasla en az %55 oranında azaltma taahhüdünü hayata geçirmek üzere tasarlanmıştır (European Commission, 2021a).

14 Temmuz 2021 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından açıklanan Fit for 55, toplamda 16 yasal düzenlemeden oluşan kapsamlı bir politika paketidir. Bu paket, AYM'nin stratejik vizyonunu eyleme dönüştürmekte ve AB'nin enerji, ulaştırma, sanayi, binalar ve tarım gibi karbon yoğun alanlarında karbonsuzlaşma süreçlerini hızlandırmayı amaçlamaktadır (Schlacke et al., 2022). Fit for 55'in temel hedefi yalnızca karbon azaltımı değildir. Aynı zamanda adil bir sosyo-tekni geçişin sağlanması, yenilikçi teknolojilerin teşviki, rekabetçiliğin korunması ve toplumsal kapsayıcılığın güçlendirilmesini de içermektedir (European Council, 2025b).

Fit for 55, mevcut AB mevzuatında köklü değişikliklere gidilmesine ve bazı alanlarda yeni yasal araçların geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Bunlardan en önemlisi ETS'dir. AB Emisyon Ticaret Sistemi bir karbon fiyatlandırma sistemidir. Deniz taşımacılığını kapsayan bu sistem geliştirilerek 2027'de yürürlüğe girmesi planlanan ETS II sistemine binalar ve karayolu taşımacılığı sektörlerinin de dâhil edilmesi hedeflenmektedir. Bir diğer araç daha önce bahsedildiği üzere SKDM'dir. AB dışından ithal edilen çimento, demir-çelik, alüminyum, gübre ve elektrik gibi ürünlerde gömülü karbonun fiyatlandırılmasını öngören bu mekanizma, karbon kaçağı riskini önlemeyi ve küresel ticarete karbonun maliyetini yansıtarak eşit rekabet koşulları yaratmayı hedeflemektedir. Sosyal İklim Fonu (Social Climate Fund) ise düşük gelirli hanehalklarının ve küçük işletmelerin enerji dönüşüm sürecinde karşılaşılabileceği mali yükleri hafifletmek amacıyla oluşturulmuştur. Arazi Kullanımı, Arazi Kullanımı Değişikliği ve Ormancılık Yönetmeliği (LULUCF), arazi ve ormancılık sektörlerinde karbon yutak kapasitesini artırmayı ve 2030'a kadar net 310 milyon tona eşdeğer CO₂ salınımını uzaklaştırmayı hedeflemektedir (Bknz. Çelik, 2025; Rusche & Schaefer, 2024; Erbach & Foukalova, 2023; European Commission, 2021b; European Commission, 2021c; Fetting, 2020).

Enerji başlığı Fit for 55 paketi çerçevesinde stratejik bir öneme sahiptir. Enerji Sektörüne Yönelik AB Metan Yönetmeliği, enerji sektöründeki metan emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve azaltılmasına yönelik AB düzeyinde ilk yasal çerçeveyi oluşturmuştur. Çaba Paylaşımı Düzenlemesi (ESR), ETS ve LULUCF kapsamı dışında kalan sektörlerde üye devletler için bağlayıcı emisyon azaltım hedefleri belirlenmiş, 2005 seviyelerine kıyasla azaltım oranını %29'dan %40'a yükseltmiştir. Otomobiller ve minibüs gibi ulaşım araçları için CO₂ Emisyon Standartları, ulaşım sektörünün karbonsuzlaştırılmasına yönelik önemli adımlardan biri olarak tanımlanmış ve 2035 itibarıyla yeni araçların sıfır emisyonlu olması öngörülmüştür. Yenilenebilir Enerji Direktifi (RED III) de Fit for 55'in uygulama yönelimleri arasındadır. AB genelinde yenilenebilir enerji payının 2030 yılına kadar %42,5'e çıkarılması hedeflenmektedir. Aynı zamanda enerji üretiminde biyokütle ve yeşil hidrojen gibi alternatif kaynaklara yönelik yatırım teşvikleri artırılmıştır. Enerji Verimliliği Direktifi (EED) ise Avrupa Birliği'nin enerji tüketimini azaltmak, enerji verimliliğini artırmak ve sera gazı emisyonlarını düşürmek amacıyla uygulamaya koyduğu yasal araçlar arasındadır. Ayrıca binaların 2030 itibarıyla sıfır emisyonlu olmasını ve mevcut binaların da kademeli olarak enerji verimli hâle getirilmesini hedefleyen Binaların Enerji Performansı Direktifi (EPBD) de dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra Ulaşım Alternatif Yakıt Altyapısı (AFIR), ulaşım sektöründe emisyonları azaltmak amacıyla elektrikli araç şarj istasyonlarının genişletilmesi, hidrojen yakıt altyapısının kurulması ve denizcilikte FuelEU ile havacılıkta ReFuelEU girişimlerinin uygulanması öngörülmektedir. Bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, AB'nin sera gazı emisyonlarını azaltma, yenilenebilir enerji kullanımını yaygınlaştırma ve iklim nötrlüğü hedefini gerçekleştirme konusundaki kararlılığını yansıtmaktadır (Bknz. European Council, 2025b; European Commission, 2021d; European Commission, 2021e; European Commission, 2021f).

TÜRKİYE AÇISINDAN AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI VE FİT FOR 55

AYM ve Fit for 55 Paketi, ekonomileri ve üretim ve tüketim modellerini dönüştürmeye odaklanmış düzenlemelerdir (Leonard et al., 2021). Her ikisi de Türkiye gibi AB ile yüksek düzeyde ticari entegrasyona sahip ülkelerde faaliyet gösteren işletmeler açısından hem önemli riskler hem de kayda değer fırsatlar yaratan yeni dinamikler ortaya koymaktadır. Özellikle enerji ve karbon yoğun sektörlerde faaliyet gösteren ve AB pazarına ihracat yapan işletmeler için bu düzenlemeler, artan maliyetler ve ilave idari yükümlülükler anlamına gelmektedir. Bununla birlikte söz konusu düzenlemeler, aynı zamanda işletmeler açısından rekabet avantajı yaratabilecek çeşitli yapısal dönüşüm olanaklarını da beraberinde getirmektedir. Türkiye açısından süreçle ilgili başlıca risk ve fırsatlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Türkiye Açısından Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Fit for 55 ile ilgili Risk ve Fırsat Alanları

RİSKLER	FIRSATLAR
Sınırdaki karbon vergisi maliyeti	Düşük karbonlu üretim sayesinde rekabet avantajı kazanma
Emisyon raporlama, doğrulama, sürdürülebilirlik sertifikasyonu gibi uyum maliyetleri	Verimli teknoloji ve süreçlerin devreye alınması enerji ve hammadde maliyetlerinde tasarruf sağlar
Karbon yoğun sektörlerde yatırımların azalması ve değersizleşmesi	Yeşil dönüşüm projeleri için uluslararası fonlar, AB finansman araçları, yeşil tahviller ve kredi kolaylıkları gibi yatırım ve finansman fırsatları
AB menşeli alıcıların karbon ayak izi verisi ve sürdürülebilirlik kriterlerine uyum talepleri	Şeffaf, doğrulanabilir karbon verisi sunan işletmelerin, tedarik zincirinde tercih edilme olasılığının artması
Emisyon Ticaret Sistemine geçiş aşamasında olmanın getirdiği belirsiz yatırım planlaması	Yeni ürün tasarımları, geri dönüştürülebilir malzemeler, düşük karbonlu teknolojilerin kullanılması ile ortaya çıkan yeni ihracat fırsatları
Karbon yoğun üretim yapan işletmelerin pazar payı kaybı	Yeşil ürün ve yeşil üretim kimliği ile yeni pazarlar ve markalaşma avantajı
Banka ve yatırımcıların karbon yoğun faaliyetleri riskli bulmaları ile artan kredi maliyetleri	Karbon yönetimi ve raporlama yeteneği ile yatırımcı güveni kazanma ve uzun vadeli finansman kolaylığı.
Yeni ekipman, enerji sistemi veya raporlama altyapısına yapılan yatırımlar kısa vadede maliyet gerektirebilir	Dönüşümü hedefleyen işletmelere devlet teşvikleri ve teknik desteklerden yararlanma olanağı
Uzman personel ve bilgi eksikliği	Yeni istihdam ve beceri alanları artar
Çevre standartlarının AB seviyeleri ile uyumsuzluğunun ticari engeller oluşturması	Türkiye’nin AB standartlarına uyum sağlaması ile ihracatta güven ve teknik uyum avantajı

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1’de sunulan örneklerde görüldüğü üzere AYM ve Fit for 55 Paketi, Türkiye’deki işletmeler için hem dönüştürücü fırsatlar hem de uyum sürecinin şekline ve hızına bağlı olarak önemli riskler barındırmaktadır. Düzenleme kapsamındaki ETS, Çaba Paylaşımı Düzenlemesi, Arazi Kullanımı, Arazi Kullanımı Değişikliği ve Ormancılık Yönetmeliği ve CO₂ emisyon standartları gibi çerçeveler, AB’ye ihracat yapan ülkeler için doğrudan ve dolaylı baskılar yaratmaktadır. Karbon sınır mekanizması, enerji verimliliği standartları ve sürdürülebilir üretim yükümlülükleri, özellikle enerji yoğun ve ihracata dayalı sektörlerde rekabet koşullarını yeniden tanımlamaktadır. Bununla birlikte, yeşil teknolojilere yatırım yapan, dijital dönüşümünü tamamlayan ve çevresel uyum standartlarını benimseyen işletmeler için bu süreçte Avrupa pazarında rekabet avantajı elde etme potansiyeli oldukça yüksektir.

Türkiye karbon emisyon sıralamasına göre dünyada 15. sırada yer almaktadır. 2000 yılına kıyasla 2023 yılı karbon salınımı %93 oranında artış göstermiş ve küresel ölçekteki yeri %1,1 oranına ulaşmıştır (Crippa et al., 2024). Dış ticaret verileri incelendiğinde ise Türkiye’nin ihracat yapısında AB ülkelerinin temel pazar konumunda olduğu görülmektedir. 2024 yılı Eylül ayı itibarıyla en fazla ihracat yapılan ilk on ülkenin sekizinin AB üyesi olması (TİM, 2025) ve toplam ihracatın yaklaşık %42’sinin AB ülkelerine yönelmesi (TÜİK, 2025a), Türkiye ekonomisinin AYM kapsamındaki düzenlemelere yüksek duyarlılığını ortaya koymaktadır. Bu durum, AYM kapsamındaki yeni karbon düzenlemelerine ülke ve sektörler olarak yüksek duyarlılık yaratmaktadır. Bu tabloda özellikle karbon salınımı yüksek olan üretim sektörleri AB pazarında pazar payı kaybı ve talep daralması riskiyle karşı karşıyadır (Gülkaya Taşgın, 2025). Türkiye’nin AB pazarına ihracat yapmaya devam edebilmesi bu yeni düzenlemelere uyum sağlamasına bağlı hale gelmiştir. AB ile ulusal yasal düzenlemeler açısından uyumsuzlukların veya uyumlaştırmadaki gecikmelerin ulusal aktörlerin AB pazarlarına erişimiyle ilgili süreçleri aksatabileceğini belirtmek gerekir.

Karbon emisyonlarının birer maliyet unsuru olarak tanımlandığı bu dönemde, Türkiye’nin ihracat yoğun sektörlerinin üretim emisyon standartlarının kriterlerden sapması durumunda karbonla bağlantılı ticaret maliyetleriyle karşı karşıya kalınması olasıdır. Revize edilen AB Emisyon Ticareti Sistemi ile karbon fiyatları artarken bu maliyetler SKDM yoluyla Türkiye gibi ülkelere de yansıtılacaktır. Bu çerçevede sanayi ürünleri için gömülü karbon hesaplaması zorunlu hale gelmekte; özellikle enerji verimliliği düşük olan üreticiler için bu durum rekabet dezavantajı yaratmaktadır. Ürün bazında karbon miktarlarının farklılık göstermesi ise hesaplama ve raporlama süreçlerini daha karmaşık hale getirmektedir (Zachmann et al., 2021). Teknoloji ve veri altyapısındaki yetersizlikler de dönüşüm sürecinde ilave riskler doğurmaktadır (yeşilbüyüme.org, t.y.). İlgili sürece uyum, kapsamlı izleme ve raporlama sistemleri de gerektirmektedir. Türkiye’de bu sistemlerde yaşanacak aksaklıklar AB ile veri uyumsuzluğu ve teknik gecikme gibi risklerin de ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Demir-çelik, çimento, kimya, otomotiv gibi enerji yoğun sektörlerde uyum maliyetlerinin dikkate değer olduğunu da belirtmek gerekir (European Council, 2025b). Ayrıca küçük ve orta ölçekli işletmeler için bu süreçlerin finansal ve idari yükleri de önemli bir risk oluşturmaktadır. Bahsedilen sosyo-teknik dönüşümde, şebeke iyileştirmeleri, yenilenebilir enerji kaynakları, döngüsel altyapı vb. yeşil yatırımlar sermaye gerektirmekte; düşük maliyetli yeşil finansmana sınırlı erişim söz konusu olduğunda geçiş sürecinin uzaması riski ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla finansman açığı da olası riskler arasında ifade edilmelidir.

Enerji sektörü ayrıca incelenmesi gereken temel konulardan biridir. TÜİK verilerine göre en yüksek sera gazı emisyon payı %71,6 ile enerji sektörüne aittir (TÜİK, 2025b). Enerji sektöründe yeniden düzenlemelerin yapılması yatırım ve geçiş maliyetlerini arttırabilir, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması sonucunda kesintiler meydana gelebilir, fosil yakıt kullanımının azalması ile beraber yeşil kaynakları tedarik etme problemi ortaya çıkabilir. Bunun yanı sıra fosil yakıtlara dayalı üretim sistemleri, artan karbon maliyetleri ve finansman kısıtları nedeniyle dönüşüm riskli bir yatırım olarak görülebilir. Yüksek karbonlu fosil yakıt altyapısına yapılan yatırımların devam etmesi durumunda, varlıkların değer kaybetmesi ve yüksek yenileme maliyetleri riskini de beraberinde getirmektedir.

AYM kapsamında tarım başlığı önemli bir dönüşüm alanı olarak öne çıkmaktadır. Tarımın toplam sera gazı emisyon oranındaki payı %13'tür. Bu oranla sektör salınımda ikinci sırada yer almaktadır (TÜİK, 2025b). Yönetmelikler kapsamında arazi kullanımı ve ormancılık için getirilen karbon azaltma hedefleri, tarımsal üretim biçimlerinin yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir. 2022 yılı verilerine göre Türkiye'nin 30 milyar dolar hacmindeki tarım ürünleri ihracatı dikkat çekmektedir (İhracat Genel Müdürlüğü Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı, t.y.). Dolayısıyla Türkiye'nin ihracatında önemli paya sahip tarım ürünleri için karbon yutak alanları ve sürdürülebilir arazi yönetimi kriterleri uyum baskısı yaratabilir.

Sosyal ve bölgesel eşitsizliklerin oluşması riskini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Teknik dönüşüm ihtiyacı bir yandan ülkeler ve endüstriyel aktörleri hız konusunda zorlarken, aktif işgücü piyasasına yönelik olarak örneğin geçişe uygun yeniden beceri kazandırma politika, plan ve uygulamaları olmadığında, yani işgücü dönüşümüne yönelik çalışmalar yetersiz kaldığında, işgücü piyasasında birtakım bozulmalar ve çeşitli yapısal sorunlar ortaya çıkabilecektir.

Yukarıda bahsedilen risklere karşın, uyum ve dönüşüm süreci birçok fırsatı da beraberinde getirmektedir. Öncelikle, yerel ve uluslararası ekonomi ve enerji piyasalarının çevresel politikalar ile düzenlenmesi ile birlikte (Siddi, 2020), kolektif bir sürdürülebilirlik faydasının oluştuğunu belirtmek gerekir. Bu adımlar nihai olarak ekonomik, sosyal ve çevresel birçok pozitif dışsallıklar yaratmaktadır. Öte yandan, ekonomi ve ekoloji arasındaki iş birliğine dayalı yeni bir ilişki modelinin tanımlandığı bu süreçte Türkiye'nin AYM ve Fit for 55 politikalarına uyum sağlaması AB ile ekonomik ve çevresel politika ve uygulamalar açısından bir entegrasyonu da ifade etmektedir. Bu entegrasyonun ülke açısından birtakım politik kazanımlar da sağlayabileceği, ülkenin yatırım çekiciliğini ve uzun vadeli ticari istikrarını artırabileceği belirtilebilir. Sınırdaki karbon düzenlemesine hızlı uyum Türkiye'nin diğer ülkelere kıyasla rekabet gücünü arttırılabilir; emisyon izleme ve azaltım sistemlerini benimseyen işletmeler AB pazarında avantajlı bir konuma ulaşabilir. Yeni döneme adaptasyon özellikle otomotiv, kimya, elektrik, çelik, tekstil ve beyaz eşya gibi en fazla ihracat yapılan sektörlerde (TİM, 2025) firmaların marka değerini ve sürdürülebilirlik imajını güçlendirebilir (Almeida et al., 2023; Ossewaarde & Ossewaarde-Lowtoo, 2020).

Fırsat alanları açısından önemli bir başlık enerji dönüşümü ve yeşil teknolojiler alanlarında uluslararası iş birliği potansiyelidir. AB, yenilenebilir enerji ve karbon yutak kapasitesi artırımı gibi alanlarda dış ülkelerle ortaklık hedeflemekte; üye olmayan ülkelere özellikle teknik kapasite geliştirme, veri sistemleri kurma, emisyon ölçüm, raporlama ve doğrulama altyapısı oluşturma yardımı sağlama sözünde bulunmaktadır. Örneğin SKDM'ye uyum için çeşitli teknik destekler mevcuttur. Ayrıca LULUCF Yönetmeliği çerçevesinde karbon yutak alanlarının artırılması, Türkiye için ormancılık ve arazi iyileştirme projelerinin artması ve sektörde yeni gelir kaynaklarının ortaya çıkması anlamına da gelmektedir. Türkiye, bu süreçte özellikle enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji yatırımlarında AB finansman mekanizmalarına erişim fırsatı elde etmektedir. Sadece AB değil, diğer uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanan fon ve finansman destekleri de, uyumun getirdiği maliyetlerin baskısını azaltmak açısından işletmelere yeşil finansmanda önemli bir hareket alanı sunmaktadır. Türkiye'de enerji altyapısının yenilenmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişin, enerjide dışa bağımlılığın azaltılması yönündeki çalışmalara katkı sunacağı açıktır. Yenilenebilir enerji, enerji depolama, yeşil hidrojen teknolojileri gibi alanlara öncülük eden işletmeler ise bu süreçte sadece ulusal pazarda değil, dış pazarlarda da yeni ihracat fırsatları elde etmektedir. Ayrıca enerji verimliliği açısından işletme süreçlerinin optimizasyonu uzun vadede işletme maliyetlerini düşürmektedir. Yenilenebilir enerji yatırımları, karbon yönetimi, çevresel raporlama, enerji mühendisliği gibi alanlarda ise yeni istihdam olanakları ve bölgesel kalkınma fırsatları ortaya çıkmakta; bu durumun toplumların yaşam standartlarının ve refahının yükselmesine de katkı sunacağı ifade edilmektedir (Bknz. Benson et al., 2023; European Commission, 2021a; Sabato & Fronteddu, 2020).

Sürecin güvenilir gıdaya erişim başlığında yürütülen çalışmaları da destekleyeceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda Çiftlikten Sofraya stratejisi ile sürdürülebilir üretim standartlarının yaygınlaşması, teknik destek ve finansman olanaklarının artması, kaynak verimliliği ve atık yönetiminde yenilikçi uygulamaların teşvik edilmesi gibi konular önem kazanmaktadır. Sağlıklı ve sürdürülebilir beslenme alışkanlıklarının yaygınlaşması yeni ürün ve pazar olanaklarını beraberinde getirirken, biyoçeşitliliğin korunması ve gıda güvenliğinin güçlendirilmesi ulusal tarım sistemlerinin dayanıklılığını artırmaktadır (European Commission, 2020b). Sürdürülebilir gıda sistemlerindeki dönüşüme uyum sağlayan Türkiye’deki üreticiler için bu süreçte yeni ticaret fırsatlarının da söz konusu olacağı açıktır.

BİR SOSYO-TEKNİK GEÇİŞ OLARAK TÜRKİYE’NİN AYM VE FIT FOR 55’E UYUM SÜRECİ

AB’nin iklim nötr bir ekonomi oluşturma hedefi doğrultusunda AYM ve Fit for 55 çerçeveleri, enerji, sanayi, ulaşım ve ticaret politikalarında köklü dönüşümler içeren stratejik girişimlerdir (European Council, 2025b). AYM geniş kapsamlı ve uzun vadede bir değişimi amaçlarken, Fit for 55 kısa vadede bir hedefle ortaya çıkmış girişimleri somutlaştırabilecek bir düzenleme paketidir. Her ikisi de AB ve ticaret partnerleri açısından sosyo-teknik sistemlerin yönünü yeniden belirleyen güçlü ve etkili bir mekanizma olarak işlev görmektedir. Türkiye açısından bu süreç AB ile ticaret ve üretim ilişkilerinin sürdürülebilirlik ölçütlerine uyum sağlaması ve yeşil dönüşüm yatırımlarının hız kazanması bakımından stratejik bir önem taşımaktadır.

Genel olarak ilgili sosyo-teknik geçişe çok düzeyli perspektif (MLP) sistematığıyla bakıldığında, AB’nin bu politika paketlerinin, mevcut rejimleri yani enerji, ulaştırma, sanayi, tarım vb. sistemleri bir yandan istikrarsızlaştırırken, bir yandan da nişleri yani yenilenebilir enerji, akıllı mobilite, döngüsel üretim, yeşil finans gibi alanları güçlendiren ve yaygınlaştıran makro-politik, ekonomik ve normatif güçler yarattığı görülmektedir. Bölgesel ve sektörel koşul ve özelliklere bağlı olarak, sosyo-teknik geçiş dinamikleri birbirini izleyen yollar olarak gerçekleşmekte; olgunlaşmış yeni teknolojilerin mevcut yapıların yerini aldığı teknolojik ikame ve niş/özel alan inovasyonların rejim/sistem kilitlenmelerini çözen simbiyotik bileşenler haline geldiği yeniden yapılanma dönemleri bu geçişlerde belirleyici olmaktadır. Bunların gerçekleşmesi ise ulusal düzeyde geçiş zemin teşkil edecek yasal düzenleme ve çerçevelerin zamanlamasına ve kalitesine bağlıdır.

AB ile yoğun ticaret yapan ve kendi düzenleyici mekanizmaları da bulunan Türkiye gibi ekonomiler için bahsedilen çerçeveler, hem düzenleyici bir baskı kaynağı (karbon fiyatlandırması vb.) hem de niş ölçeklendirmeyi ve buna bağlı yeni inovasyonları ve sistemle entegrasyonlarını hızlandırabilecek bir pazar fırsatı olarak işlev görmektedir. Bu nedenle, her iki çerçeve de ayrı politikalar olarak değil, ulusal sistemler ve nişlerle etkileşimi, sosyo-teknik geçişteki risklerin ve fırsatların zamanlamasını, şeklini ve sosyo-ekonomik dağılımını belirleyen yapılandırıcı güçler olarak görülmelidir. Türkiye’de ilgili uyum sürecini destekleyen birtakım gelişmeler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Fit for 55’e Yönelik Ulusal Gelişmeler

Tarih	Adımlar
22 Nisan 2016	Türkiye, Paris Anlaşması’nı imzaladı (T. C. Ticaret Bakanlığı, 2025c).
11 Aralık 2019	AB, Avrupa Yeşil Mutabakatını açıkladı (T. C. Ticaret Bakanlığı, 2025a).
14 Temmuz 2021	AYM çerçevesinde Fit for 55 Paketi (2030 emisyon azaltma hedefine yönelik) açıklandı (yeşilbüyüme.org, t.y.).
16 Temmuz 2021	Cumhurbaşkanlığı Genelgesi (2021/15 Sayılı) ile “Yeşil Mutabakat Eylem Planı (“YMEP”) ve Çalışma Grubu” Resmî Gazetede yayımlandı ve Türkiye’de ilgili kurumlar koordinasyona alındı (T. C. Ticaret Bakanlığı, 2025a; Resmî Gazete, 2021).
10 Mayıs 2023	AB Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) Tüzüğü’nü 10 Mayıs 2023’te kabul etti, 16 Mayıs 2023’te Resmî Gazetede yayımlandı (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2025d).
1 Ekim 2023	SKDM geçiş döneminin Türkiye açısından dikkate alınması gerektiği vurgulanarak SKDM uygulamaları için 1 Ekim 2023 tarihi işaret edilmiştir (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2025d).
26 Haziran 2024	Yeşil Mutabakata Uyum Projesi Desteğine İlişkin Genelge yayımlandı (T. C. Ticaret Bakanlığı, 2025b).
26 Temmuz 2024	Yeşil Dönüşüm Destek Programı Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliği Resmî Gazetede yayımlandı (Resmî Gazete, 2024).
27 Şubat 2025	İklim Kanunu Tasarısı Çevre Komisyonu tarafından kabul edildi (Gülkaya Taşgın, 2025).
22 Temmuz 2025	Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği taslağı yayımlandı (T. C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025).
18 Ekim 2025	2053 net sıfır atık hareketi doğrultusunda 2025-2028 yıllarını kapsayan “Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı (2025-2028)” Cumhurbaşkanlığı Genelgesi Resmî Gazetede yayımlandı (Resmî Gazete, 2025)

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2’de göre 2016’da Paris Anlaşmasına imza atılmasıyla başlayan süreç, AB’nin AYM’yi ve Fit for 55 paketlerini gündeme almasının ardından hızlanmıştır. 2021 yılından itibaren, kurumlar arası koordinasyon mekanizmalarının arttığı ve ulusal eylem planının hazırlandığı görülmektedir. Yeşil Mutabakat Eylem Planı (2021) ile kamu politikalarının AB’nin iklim hedefleriyle uyumlaştırılması hedeflenmiştir (T. C. Ticaret Bakanlığı, 2025a). 2023

yılında Sınırdaki Karbon Düzenlemesi tüzüğü kabul edilirken, 2024 yılında AYM uyum projelerine destekler açıklanmıştır. Ulusal sanayi ve ticaret politikaları kapsamında Yeşil Sanayi Destek Programı, Türkiye Yeşil Sanayi Projesi, Yeşil Mutabakata Uyum Projesi Desteği-Responsible® Programı, çeşitli hibe/finansman kaynakları, bölgesel kalkınma ajansları tarafından Yeşil Ekonomiye Kapsayıcı Geçiş Programı gibi mikro düzeyde verilen desteklerle işletmelerin dönüşüm süreçleri teşvik edilmektedir (T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2025; T. C. Ticaret Bakanlığı, 2025b; TÜBİTAK, 2025; KOSGEB, 2023). 2025 yılında İklim Kanunu tasarısı Çevre Komisyonunda kabul edilmiş ve ayrıca ulusal ETS'ye yönelik bir yönetmelik taslağı hazırlanmıştır. İklim Değişikliği Başkanlığı ETS hazırlıklarının hızlı bir şekilde yürütüldüğünü ifade etmektedir (T. C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Başkanlığı, 2025). Ayrıca 2025'in son aylarında süreçle yakından ilgili olan diğer bir başlık olan sıfır atık ve döngüsel ekonomi alanında ulusal strateji ve eylem planı yayınlanmıştır. Tüm bu gelişmeler Türkiye'nin sosyo-ekonomik geçişi sağlayacak zemini oluşturmaya yönelik adımlarını göstermektedir. Yasal zeminin ötesinde özellikle proje destekleri gibi açılımların geçişin ana unsurlarından olan sektörleri ve niş aktörleri güçlendirmede önem arz ettiğini belirtmek gerekir.

SONUÇ

AYM ve Fit for 55 paketi, küresel düzeyde ekonomik faaliyetlerin çevresel sürdürülebilirlik ilkeleriyle yeniden tanımlandığı ve yalnızca Avrupa kıtasında değil, iklim yönetimi açısından küresel düzeyde bir dönüşümü temsil etmektedir. Bir yandan yasal zorunluluklarla uluslararası ticaret ilişkilerini şekillendiren diğer yandan kapsamlı modelleri ile ekonomiler için birer referans niteliği taşıyan AYM ve Fit for 55 düzenlemelerinin başarıyla uygulanabilmesi çok katmanlı bir yönetim çerçevesine bağlıdır. Politikanın uzun vadeli öncelik olarak korunması, güçlü kurumsal kapasite, mali kaynakların etkin kullanımı, üye ve partner devletlerin kararlılığı, uluslararası düzeyde politika uyumu ve iş birliği ile toplumun tüm kesimlerinin sürece aktif katılımı bu başarının temel belirleyicileridir (Pérez de las Heras, 2022; Siddi, 2020).

AYM ve Fit for 55'in düzenlediği başlıklar incelendiğinde, ulusal sosyo-ekonomik rejimlerin geleneksel olarak işlediği düzlemi dönüştüren, yeni çevreci teknolojilerin benimsenmesini hızlandıran ve pazarları ve kurumları yeniden şekillendiren birçok baskılayıcı-etkileyici çerçeve ile karşılaşmaktadır. İlgili politika ve düzenlemeler, yalnızca AB sınırları içinde değil AB ile ticaret ilişkisi bulunan ülkelerdeki üretim ve ticaret yapısını da köklü biçimde değiştirmektedir. Türkiye açısından bu süreç, kısa vadede uyum maliyetleri ve düzenleme baskısı doğursa da uzun vadede rekabet gücünü artırma, yenilikçilik kapasitesini geliştirme ve yeşil büyümeyi teşvik etme fırsatlarını beraberinde getirmektedir. Türkiye için bu süreçte proaktif politika uyumu, hedefli endüstriyel modernizasyon, sektörel beceriler ve yeşil finansman olanakları, düzenleyici baskıyı ekonomik ve yönetsel bozulma kaynağı yerine bir rekabet avantajı haline getirme açısından oldukça önem arz etmektedir. Süreçte çok ölçekli yönetim zorluklarını netleştirmek ve çözmek, geçiş adımlarının zamanlamasını, sıralamasını ve sosyo-ekonomik dağılımını gözetmek ve değişimin adil, sürdürülebilir, dirençli ve uzun vadeli rekabet gücü oluşturacak şekilde gerçekleşmesini sağlamak gerekmektedir.

Türkiye'nin ilgili süreci bir uyum zorunluluğu olarak değil yeşil dönüşüm ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için stratejik bir fırsat olarak değerlendirmesi kritik önem taşımaktadır. Türkiye için kısa vadede maliyetli bir dönüşüm süreci beklense de, uzun vadede yeşil üretim, enerji dönüşümü ve sürdürülebilir ticaret açısından güçlü fırsatlar söz konusudur. Türkiye'nin bu süreci stratejik biçimde yönetebilmesi için AB'nin çevre mevzuatına uyum, karbon ölçüm altyapısının geliştirilmesi ve sektörel dönüşüm yatırımlarının hızlandırılması oldukça önemlidir. Türkiye'deki işletmelerin -özellikle karbon yoğun sektörlerde-, AB pazarına erişimlerini sürdürebilmek için karbon ayak izi ölçümü, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kullanımı ve sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi gibi alanlarda ciddi adımlar atması gerekmektedir. Bu adımları gerçekleştirerek dönüşüm sürecine yatırım yapan işletmeler sadece AB pazarında değil küresel pazarlarda da avantaj elde ederek süreci stratejik bir fırsata dönüştürecektir.

AYM ve Fit for 55, Türkiye açısından yalnızca dış ticaretin yeniden yapılanması değil aynı zamanda ekonomik modelin sürdürülebilirlik ekseninde yeniden kurgulanması anlamına gelmektedir. İşletmeler için ise bu süreç, çevresel zorunlulukların ötesinde, yenilikçi üretim modellerine geçişi ve rekabet avantajının yeniden tanımlanmasını ifade etmektedir. Türkiye'nin bu dönüşümde başarıya ulaşması, çevresel hedeflerle ekonomik büyüme arasındaki dengeyi kurabilme kapasitesine ve işletmelerin bu süreci maliyet unsuru değil rekabetçi bir dönüşüm hamlesi olarak görebilmesine bağlıdır. Bununla birlikte, tedarik, üretim ve ihracat zincirlerinde kırılmalıklar, finansman açığının oluşturduğu riskler, karbon raporlama ve sürdürülebilirlik taleplerine cevap vermede yetersiz kalan işletmelerin uluslararası tedarik zincirinin dışında kalması ya da işgücü piyasasına yeniden yatırım ihtiyacı gibi konuların üzerinde dikkatle durulması gerekmektedir. Türkiye'nin sosyo-ekonomik geçişin zeminini oluşturmak üzere Yeşil Mutabakat Eylem Planı, İklim Kanunu Taslağı, Ulusal ETS Hazırlıkları, Ulusal Döngüsel Ekonomi Eylem Planı ve proje destekleri gibi çalışmalarının geçiş dinamiklerini güçlendirmesi beklenmektedir. Geçişin etkin ve hızlı olabilmesi için ise kamu-özel sektör iş birliği, veri şeffaflığı, teknik kapasite artışı ve yeşil yatırımların finansal olarak desteklenmesi kritik öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

Almeida, D., Kolinjivadi, V., Ferrando, T., Roy, B., Herrera, H., Gonçalves, M., & Hecken, G. (2023). The “greening” of empire: The European Green Deal as the EU first agenda. *Political Geography*, 105, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2023.102925>

Benson, E., Majkut, J., Reinsch, W., & Steinberg, F. (2023). Analyzing the European Union’s carbon border adjustment mechanism. Center for strategic and International Studies. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-02/230217_Analyzing_EU_CBAM.pdf?VersionId=IFMwWnLo1VQ8xbBUx7lwn6RVNj8.Ck_t

Crippa, M., Guizzardi, D., Pagani, F., Banja, M., Schaaf, E., Monforti-Ferrario, F., . . . Pekar, F. (2024). GHG emissions of all world countries-2024. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760%2F4002897>

Çelik, M. (2025, Mayıs 14). AB Emisyon Ticaret Sistemi 2 (ETS 2): Kapsamlı bir bakış ve ETS 1 ile farkları. Ağustos 10, 2025 tarihinde <https://yesilbuyume.org/ab-emisyon-ticaret-sistemi-2/> adresinden alındı

Eckert, E., & Kovalevska, O. (2021). Sustainability in the European Union: Analyzing the discourse of the European Green Deal. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(2), 1-22. <https://doi.org/10.3390/jrfm14020080>

Erbach, G. (2021). European climate law. European Parliamentary Research Service. https://www.univiu.org/images/aauniviu2017/GP/co-curr/European_climate_law.pdf

Erbach, G., & Foukalova, N. (2023). Review of the EU ETS. “Fit for 55” package. EPRS Briefing. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698890/EPRS_BRI\(2022\)698890_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698890/EPRS_BRI(2022)698890_EN.pdf)

European Commission. (2019a, Aralık 11). The European Green Deal. Şubat 05, 2025 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019DC0640> adresinden alındı

European Commission. (2019b, Aralık 11). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The European Green Deal. Şubat 5, 2025 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019DC0640> adresinden alındı

European Commission. (2020a, Mayıs 20). EU biodiversity strategy for 2030. Ağustos 11, 2025 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52020DC0380> adresinden alındı

European Commission. (2020b). Farm to Fork Strategy. Ağustos 10, 2025 tarihinde https://food.ec.europa.eu/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf adresinden alındı

European Commission. (2020c). The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained. Ağustos 9, 2025 tarihinde https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/qanda_20_24/QANDA_20_24_EN.pdf adresinden alındı

European Commission. (2021a, Temmuz 14). 'Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality. Temmuz 5, 2025 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021DC0550> adresinden alındı

European Commission. (2021b, Temmuz 14). Regulation of the European Parliament and of the Council COM (2021) 568 final. Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021PC0568>

European Commission. (2021c, Temmuz 14). Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council COM (2021) 554 final. Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021PC0554>

European Commission. (2021d, Temmuz 14). Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council COM (2021) 555 final. Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021PC0555>

European Commission. (2021e, Temmuz 14). Directive of the European Parliament and of the Council COM (2021) 557 final. Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021PC0557>

European Commission. (2021f, Temmuz 14). Directive of the European Parliament and of the Council COM (2021) 558 final. Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021PC0558>

European Council. (2025a, Şubat 5). Circular economy. <https://www.consilium.europa.eu/en/topics/circular-economy/>

European Council. (2025b, Mart 17). Fit for 55. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fit-for-55/#0>

- Fetting, C. (2020). The European Green Deal, ESDN Report. Vienna: ESDN Office. Temmuz 19, 2025 tarihinde https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf adresinden alındı
- Grégory, C., Tagliapietra, S., & Bruegel, G. Z. (2019). How to make the European Green Deal work. JSTOR. <https://www.jstor.org/stable/resrep28626>
- Gülkaya Taşgın, İ. (2025, Ağustos 16). Turkey: 2025 mid-year emissions report card. Climate Scorecard: <https://www.climatecorecard.org/2025/08/turkey-2025-mid-year-emissions-report-card/>
- İhracat Genel Müdürlüğü Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı. (t.y.). Genel tarım sektörü. T.C. Ticaret Bakanlığı.
- T. C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2025, Temmuz 22). Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliği taslağı yayımlandı. <https://iklim.gov.tr/turkiye-emisyon-ticaret-sistemi-yonetmeliği-taslagi-yayimlandi-haber-4519>
- KOSGEB. (2023). Yeşil sanayi destek programı. T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/9022/yesil-sanayi-destek-programi>
- Leonard, M., Pisani-Ferry, J., Shapiro, J., Tagliapietra, S., & Wolff, G. (2021). The geopolitics of the European Green Deal. Bruegel, Brussels: Bruegel Policy Contribution. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep28626.pdf>
- Ossewaarde, M., & Ossewaarde-Lowtoo, R. (2020). The EU's Green Deal: A third alternative to green growth and degrowth? Sustainability, 12(23), 1-15. <https://doi.org/10.3390/su12239825>
- Parker, C., Karlsson, C., & Hjerpe, M. (2017). Assessing the European Union's global climate change leadership: From Copenhagen to the Paris Agreement. Journal of European Integration, 39(2), 239–252. <https://10.1080/07036337.2016.1275608>
- Pérez de las Heras, B. (2022). The 'Fit for 55' package: Towards a more integrated climate framework in the EU. Romanian Journal of European Affairs, 22(2), 63-78. https://rjea.ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/12/Art.-4_Beatriz-Perez-de-las-Heras.pdf
- Resmi Gazete. (2021, Temmuz 16). Yeşil Mutabakat Eylem Planı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210716-8.pdf>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 26). Yeşil Dönüşüm Destek Programı Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/07/20240726-19.htm>
- Resmi Gazete. (2025, Ekim 18). Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı (2025-2028). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/10/20251018-18.pdf>
- Rusche, C., & Schaefer, T. (2024). Is the EU Fit for 55 and beyond? Intereconomics, 59(2), 77–82. <https://doi.org/10.2478/ie-2024-0017>
- Sabato, S., & Fronteddu, B. (2020). A socially just transition through the European Green Deal? Brussels: ETUI aisbl. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/299687/1/WP-2020-08.pdf>
- Schlacke, S., Wentzien, H., Thierjung, E.-M., & Köster, M. (2022). Implementing the EU climate law via the 'Fit for 55' package. Oxford Open Energy, 1-13. <https://doi.org/10.1093/ooenergy/oiab002>
- Siddi, M. (2020). The European Green Deal: Assessing its current state and future implementation (FIIA Working Paper No. 114). Finnish Institute of International Affairs (FIIA). Temmuz 1, 2025 tarihinde https://fii.fi/wp-content/uploads/2020/05/wp114_european-green-deal.pdf adresinden alındı
- Sikora, A. (2021). European Green Deal legal and financial challenges of the climate change. ERA Forum, 21, 681–697. <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00637-3>
- T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2025). Destek programları. <https://www.baka.gov.tr/destek-programlari>
- T. C. Ticaret Bakanlığı. (2025a). Yeşil Mutabakat Eylem Planı ve Çalışma Grubu. <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat/yesil-mutabakat-eylem-planı-ve-calisma-grubu>
- T. C. Ticaret Bakanlığı. (2025b, Ekim 9). Yeşil Mutabakata Uyum Projesi Desteği-Responsible® Programı. <https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/5973-sayili-ihracat-destekleri-hakkında-karara-iliskin-genelgeler/yesil-mutabakata-uyum-projesi-destegi-responsible-programi>
- T. C. Ticaret Bakanlığı. (2025c). Genel bilgi. <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat/genel-bilgi>
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2025d). AB SKDM bilgi notu. <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat/ab-sinirda-karbon-duzenleme-mekanizmasi/ab-skdm-bilgi-notu>

TİM. (2025, Eylül). İhracat rakamları. Türkiye İhracatçılar Meclisi: <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari>

TÜBİTAK. (2025). Türkiye yeşil sanayi projesi. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu: <https://tubitak.gov.tr/tr/turkiye-yesil-sanayi-projesi>

TÜİK. (2025a). Dış ticaret. İstatistik Veri Portalı: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104>

TÜİK. (2025b, Mart 26). Sera gazı emisyon istatistikleri. Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sera-Gazi-Emisyon-Istatistikleri-1990-2023-53974>

yeşilbüyüme.org. (t.y.). Emisyon ticaret sistemi (ETS): Kapsamlı bir bakış, son gelişmeler ve ETS 2. Ağustos 10, 2025 tarihinde yeşilbüyüme.org: <https://yesilbuyume.org/emisyon-ticaret-sisteminin-gozden-gecirilmesi/> adresinden alındı

Zachmann, G., Tagliapietra, S., & Wolff, G. (2021). The European Union's carbon border adjustment mechanism: A policy in search of a justification. *Intereconomics*, 56(3), 142–149. <https://doi.org/10.1007/s10272-021-0963-z>